

ՀՀ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ

ՀՀ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ

*Մարզկենտրոնը՝ ք. Արտաշատ
Տարածաշրջանները՝ Արարատ, Արտաշատ և Մասիս
Քաղաքները՝ Արտաշատ, Արարատ, Վեդի և Մասիս*

ՀՀ Արարատի մարզը գտնվում է հանրապետության հարավ-արևմտյան մասում:

Մարզը հյուսիսից **սահմանակից է մայրաքաղաքին**, ՀՀ Արմավիրի և Կոտայքի մարզերին, արևելքից՝ ՀՀ Գեղարքունիքի մարզին, հարավ-արևմուտքից՝ ՀՀ Վայոց ձորի մարզին և հարավից **պետական սահմանով** սահմանակից է Թուրքիային:

Տարածքը	2096 քառ. կմ
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը	7.0 %
Քաղաքային համայնքներ	4
Գյուղական համայնքներ	93
Քաղաքներ	4
Գյուղեր	94
Բնակչության թվաքանակը 2006թ. հունվարի 1-ի դրությամբ <i>այդ թվում՝</i>	274.2 հազ. մարդ
քաղաքային	80.7 հազ. մարդ
գյուղական	193.5 հազ. մարդ
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	29.4 %
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը, 2005թ.	8.5 %
Գյուղատնտեսական հողատեսքեր <i>այդ թվում՝ վարելահողեր</i>	88700 հա 27225 հա

Մարզի տարածքում է գտնվում **Խոսրովի պետական արգելոցը** (ծովի մակերևույթից 1600-2300 մ բարձրության վրա):

«**Վ Արարատի մարզը** հանրապետության տնտեսապես զարգացած մարզերից է:

Մարզի տարածքով է անցնում հանրապետական նշանակության Երևան-Երասխ-Ղարաբաղ ավտոմայրուղին, և Երևան-Երասխ- երկաթուղին:

2005թ.-ին **մարզի տնտեսության** հիմնական ճյուղերի տեսակարար կշիռները հանրապետության համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 7.1 %,
- գյուղատնտեսություն՝ 13.1 %,
- շինարարություն՝ 0.8 %,
- տրանսպորտ և կապ՝ 0.5 %,
- առևտուր և ծառայություններ՝ 1.2 %:

Տնտեսության հիմքը **գյուղատնտեսությունն** է: Այն հիմնականում մասնագիտացած է խաղողագործության, պտղաբուծության և բանջարաբուծության մեջ:

Բեռնատրանսպորտի սաղարկումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Արդյունաբերության առաջատար ուղղությունները սննդամթերքի, ներառյալ՝ խմիչքների, արտադրություններն են և այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրությունը:

Մարզի բազմաճյուղ **արդյունաբերության** հիմնական և գլխավոր ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ առավել զարգացած են հետևյալ երեք ճյուղերը.

- ա) սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրություն (մրգերի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ավկոհոլային խմիչքների արտադրություն),
- բ) ծխախոտի արտադրություն (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա),
- գ) ոչ մետաղական հանքային արտադրանքի արտադրություն (ցեմենտի, կրի, ասբոցեմենտային իրերի արտադրություն, քարի կտրում և վերամշակում):

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կազմակերպության ոլորտը	Քանակը	
	2004թ.	2005թ.
Հանքագործական արդյունաբերության	7	6
Մշակող արդյունաբերության	90	86
Էլեկտրաէներգիայի, գազի, ջրի արտադրության և բաշխման	4	4
Գյուղատնտեսության, որսորդության և անտառային տնտեսության	5	5
Չկնորսության և ձկնաբուծության	5	5
Շինարարական	16	20
Տրանսպորտի	10	14
Ծառայություններ մատուցող	200	236
Թանգարաններ	2	2
Գրադարաններ	95	98
Թատերահանդիսային	1	1
Սպորտային	7	7
Մանկատներ	2	2
Հիվանդանոցներ	9	9
Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական հիմնարկներ	61	61
Հյուրանոցներ և ռեստորաններ	1	1

ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ

	Քանակը	
	2004թ.	2005թ.
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	644	692
<i>այդ թվում՝</i>		
խանութներ	360	408
կրպակներ	191	217
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	3	3
սպառողական ապրանքների շուկաներ	4	4
առևտրի այլ օբյեկտներ	86	60

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	Քանակը	
	2004թ.	2005թ.
Հաստատություններ, ընդամենը	198	206
<i>որոնցից՝</i>		
նախադպրոցական պետական	59	65
հանրակրթական պետական դպրոցներ	112	114
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	20	20
պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	4	4
ոչ պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	2	2
ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	1	1

Արտաշատ քաղաքը (2005թ. տարեվերջին՝ 25.1 հազ. բնակիչ) մարզկենտրոնն է: Քաղաքը գտնվում է Երևանից 29 կմ հեռավորության վրա (հայոց պատմական մայրաքաղաք Արտաշատից 10 կմ հյուսիս-արևմուտք), զբաղեցնում է 800 հա տարածություն:

Քաղաքի **արդյունաբերության** հիմնական ուղղությունը **մշակող արդյունաբերությունն** է, որի մեջ հատկապես առանձնանում են սննդամթերքի և ընկերության արտադրությունը (մրգերի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ալկոհոլային խմիչքների, ալյուրի արտադրություն), ինչպես նաև ոչ մետաղական հանքային այլ արտադրանքի արտադրությունը (ճենապակուց և հախճապակուց տնտեսական-կենցաղային իրերի, բնական քարերից երեսապատման նյութերի արտադրությունը):

Քաղաքի **տնտեսական** կյանքում էական դեր ունի նաև **գյուղատնտեսությունը**, որի հիմնական ուղղությունը **դաշտավարությունն** է:

Արարատ քաղաքը (2005թ. տարեվերջին՝ 20.6 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 48 կմ հեռավորության վրա, հիմնադրվել է 1936թ.: Հայտնի է որպես արդյունաբերական կենտրոն: Քաղաքի **արդյունաբերության** հիմնական ուղղությունը **մշակող արդյունաբերությունն** է, որի մեջ իր գերակշիռ տեղն ունի ոչ մետաղական հանքային և այլ արտադրանքի արտադրությունը (ցեմենտի, կրի և ասբոցեմենտային իրերի արտադրությունը):

Վեդի քաղաքը (2005թ. տարեվերջին՝ 13.2 հազ.բնակիչ) գտնվում է Վեդի գետի աջ ափին, Երևանից 35 կմ հեռավորության վրա: Քաղաքի **արդյունաբերության** հիմնական ուղղությունը **մշակող արդյունաբերությունն** է, որում կարևոր տեղ է զբաղեցնում բնական քարերից երեսապատման նյութերի, էլեկտրական և հսկիչ սարքերի ու սարքավորումների, պլաստմասաներից պատրաստվող շինարարական իրերի արտադրությունը:

Քաղաքի **տնտեսական** կյանքում էական դեր ունի նաև **գյուղատնտեսությունը**, որի հիմնական ուղղությունը **դաշտավարությունն** է:

Մասիս քաղաքը (2005թ. տարեվերջին՝ 21.8 հազ. բնակիչ) գտնվում է Հրազդան գետի ձախ ափին, Երևանից 14 կմ հեռավորության վրա: Խոշոր երկաթուղային ապրանքային կայան է, որն ունի միջմարզային նշանակություն և սպասարկում է Երևան քաղաքին:

Քաղաքի **արդյունաբերության** հիմնական ուղղությունը **մշակող արդյունաբերությունն** է, որի մեջ գերակշիռ տեղ է զբաղեցնում փայտանյութի և փայտե իրերի արտադրությունը (փայտաստղոցման և ռանդման արտադրություն, հատակի ոչ հավաքածու փայտե ծածկերի, այդ թվում՝ չհամալրված մանրատախտակի արտադրություն), քիմիական նյութերի և քիմիական արտադրանքի արտադրությունը (ներկերի, լաքերի, մանանտիպ նյութերի, տպագրական ներկերի և հատակի մածուկի արտադրություն) և ծխախոտի ապրանքների արտադրությունը (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա):

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ

Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը
Արտաշատ	ք. Արտաշատ
Արարատ	ք. Արարատ
Մասիս	ք. Մասիս
Վեդի	ք. Վեդի

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ

Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը
Աբովյան	Աբովյան
Ազատաշեն	Ազատաշեն
Ազատավան	Ազատավան
Այգավան	Այգավան
Այգեգարդ	Այգեգարդ
Այգեպատ	Այգեպատ
Այգեստան	Այգեստան
Այնթափ	Այնթափ
Ավշար	Ավշար
Արայեզ	Արայեզ
Արարատ	Արարատ
Արաքսավան	Արաքսավան
Արբաթ	Արբաթ
Արզավանդ	Արզավանդ
Արմաշ	Արմաշ
Արևաբույր	Արևաբույր
Արևշատ	Արևշատ
Բաղրամյան	Բաղրամյան
Բարձրաշեն	Բարձրաշեն
	Կաքավաբերդ
Բերդիկ	Բերդիկ
Բերքանուշ	Բերքանուշ
Բյուրավան	Բյուրավան
Բուրաստան	Բուրաստան
Գեղանիստ	Գեղանիստ
Գետազատ	Գետազատ
Գետափնյա	Գետափնյա
Գռուավան	Գռուավան
Դալար	Դալար
Դաշտավան	Դաշտավան
Դաշտաքար	Դաշտաքար
Դարակերտ	Դարակերտ
Դարբնիկ	Դարբնիկ
Դեղձուտ	Դեղձուտ

Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը
Դիմիտրով	Դիմիտրով
Դիտակ	Դիտակ
Դվին	Դվին
Եղեգնավան	Եղեգնավան
Երասխ	Երասխ
Զանգակատուն	Զանգակատուն
Զորակ	Զորակ
Լանջազատ	Լանջազատ
Լանջանիստ	Լանջանիստ
Լանջառ	Լանջառ
Լուսաշող	Լուսաշող
Լուսառատ	Լուսառատ
Խաչփառ	Խաչփառ
Կանաչուտ	Կանաչուտ
Հայանիստ	Հայանիստ
Հնաբերդ	Հնաբերդ
Հովտաշատ	Հովտաշատ
Հովտաշեն	Հովտաշեն
Դուկասավան	Դուկասավան
Մասիս	Մասիս
Մարմարաշեն	Մարմարաշեն
Մխչյան	Մխչյան
Մրգանուշ	Մրգանուշ
Մրգավան	Մրգավան
Մրգավետ	Մրգավետ
Նարեկ	Նարեկ
Նիգամի	Նիգամի
Նշավան	Նշավան
Նոյակերտ	Նոյակերտ
Նորարաց	Նորարաց
Նորամարգ	Նորամարգ
Նորաշեն	Նորաշեն
Նոր Խարբերդ	Նոր Խարբերդ
Նոր Կյանք	Նոր Կյանք
Նոր Կյուրին	Նոր Կյուրին
Նոր ուղի	Նոր ուղի
Շահումյան	Շահումյան
Շաղափ	Շաղափ
Ոսկետափ	Ոսկետափ
Ոստան	Ոստան
Պարույր Սևակ	Պարույր Սևակ
Ջրահովիտ	Ջրահովիտ
Ջրաշեն	Ջրաշեն
Ռանչյալար	Ռանչյալար
Սալաթ -Նովա	Սալաթ -Նովա
Սիս	Սիս
Սիսավան	Սիսավան
Սիփանիկ	Սիփանիկ
Սուրենավան	Սուրենավան
Վանաշեն	Վանաշեն
Վարդաշատ	Վարդաշատ
Վարդաշեն	Վարդաշեն
Գինեվետ	Գինեվետ
Վերին Արտաշատ	Վերին Արտաշատ
Վերին Դվին	Վերին Դվին
Տափերակյան	Տափերակյան
Ուրցալանջ	Ուրցալանջ
Ուրցածոր	Ուրցածոր
Փոքր Վեդի	Փոքր Վեդի
Քաղցրաշեն	Քաղցրաշեն

**ՀՀ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ԹԱՂԱՅԻՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2005թ.**

	Ընդամենը	նրանցից՝	
		կանայք*	տղամարդիկ*
Բնակչությունը, մարդ	10000	5104	4896
Ծնվածներ, մարդ	117	55	62
Մահացածներ, մարդ	74	35	39
Անուանություններ	43	X	X
Անուանայություններ	7	X	X
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակման կետում, քառ.մ	26.6	X	X
Կրթության ոլորտ. հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	134	73	61
հանրակրթական	1599	789	810
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի կենտրոններ	105	80	25
միջին մասնագիտական	51	28	23
բարձրագույն մասնագիտական	9	7	2
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	21403	...	...
Մարզիկներ, մարդ	71	7	64
Զբաղվածներ, մարդ	4239	...	...
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	1	1	0.0
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	0.0	0.0	0.0
գիտության թեկնածուներ	0.0	0.0	0.0
ուսուցիչներ	119	101	18
բժիշկներ	16	...	...
կրտսեր բուժանձնակազմ	39	...	...
Գործազուրկներ /պաշտոնապես գրանցված/, մարդ	121	88	33
Սոցիալական ապահովության ոլորտ			
ընդհանուր կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1544	...	...
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	314	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	10698	...	...
թատրոն	434	...	...
համերգ	-	-	-
թանգարան	996	...	...
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	23	X	X
որից՝ ոչ մեծ ծանրության	12	X	X
միջին ծանրության	4	X	X
ծանր	6	X	X
առանձնապես ծանր	1	X	X

* Ցուցանիշները հաշվարկային են: